

Sverige sviker offer för människohandel

– Göteborgs-Posten, Dagstidningar upplaga över 100 000

Sverige håller en hög profil när det gäller kamp mot trafficking och stöd till människohandelns offer. Men bakom högtidstalens löften och de internationella konventionernas utfästelser gömmer sig en annan sanning. Flickor som lurats eller tvingats till den svenska sexhandeln utnyttjas av svenska myndigheter för att få hallickar och människohandlare lagförda – men när de väl lämnat sina vittnesmål försvinner också omsorgen om dem. Det existerar ingen uppföljning av vad som därefter händer. Om skadestånd döms ut når de inte offren, som heller inte informeras om vad som händer med gärningsmännen, om dom fallit eller när plågoandarna kommer ut ur fängelset.

Detta avslöjade GP i en artikelserie som samtidigt lät läsarna möta de direkt berörda av människohandeln i Sverige. Offer, gärningsmän och sexköpare berättade om sina bevekelsegrunder och erfarenheter. Och de berättade inte om vad som händer i anonyma europeiska storstäder, utan om vad de varit med om i Göteborg, Skene, Örebro, Emmaboda och Västerås.

1. Vilka deltog i arbetet?

Reportrar: Johanna Lerneby, Jan Nyman

Fotograf och research Niklas Maupoix,

Arbetsledare: Hans Peterson Hammer

2. Var publicerades jobbet?

Göteborgs Posten

3. När publicerades?

Första publicering 28 maj 2006

Senaste: 22 oktober 2006

4. Hur fick du/ni ursprungsidén till projektet?

Sedan den nya människohandelslagen kom 2002 har vi gjort åtskilliga försök att komma i kontakt med de flickor som varit utsatta för brotten. Men det har hela tiden stupat på sekretess. Mellan oss och offren har funnits poliser, åklagare och socialsekreterare som bestämt sig för att ”skydda” flickorna från media. Men med anonymiteten följer också en svårighet för läsarna att ta till sig ämnet – och för media att bedriva en rättvisande och engagerande journalistik.

Våren 2005 började reportern Johanna Bäckström Lerneby och arbetsledaren Hans Peterson Hammer diskutera hur vi skulle kunna lyfta oss från det normala nyhetsflödet, komma åt aktörerna och på allvar granska människohandeln. Vi ville komma åt och intervjua dem de egentligen handlade om, vi ville inte att myndigheterna skulle berätta för oss hur det var. Vi ville åt förstahandskällorna direkt. Vi ville veta hur sexköpare tänkte, hur människohandelns offer upplevde Sverige och hur hallickarna resonerade när de tjänade pengar på andras kroppar.

5. Vilka arbetsmetoder och källor använde ni?

Vi granskade alla mål för koppleri, grovt koppleri och människohandel avgjorda i tingsrätt och hovrätt sedan nya människohandelslagen trädde i kraft 1 juli 2002. Vi tittade på hur många offer som fanns i domarna. Hur många av dem hade fått hjälp? T ex skadestånd tilldömt? Vi granskade migrationsverkets utgifter för flickorna, hur mycket pengar kommunerna begärt ersättning för. Vi kollade i vilka fall som offren hade sökt brottsskadeersättning och i vilka av fallen de blivit beviljade pengar från Brottsoffermyndigheten.

Vi kontrollerade också vilka internationella konventioner och lagar Sverige skrivit på. Vad har regeringen sagt och lovat i EU och i FN?

6. Vilka typer av källor använde ni??

Förutom de som nämnts ovan bearbetade vi poliser, åklagare, socialsekreterare och frivilligarbetare i Sverige och utomlands för att kunna nå fram direkt till offer för människohandeln. Vi skrev brev till hallickar på svenska fängelser och vi sökte kontakt med sexköpare och prostituerade på olika internetforum.

Efter den första publiceringen har vi under året som följt återkommit till våra källor och berättat i tidningen hur det gått för dem.

7. Stötte ni på några problem?

Framförallt sekretessen. Myndighetspersoner som arbetar med människohandel vill väldigt gärna prata om trafficking. Men bara i principiella ordalag. När det kommer till tillgång till förstahands källor är de extremt ovilliga att hjälpa till. Delvis, visade det sig, för att de själva inte har någon riktig kontroll. Där uppstod nästa problem – eftersom det inte görs några uppföljningar av människohandelns offer finns det heller ingenstans några uppgifter om vart de tar vägen sedan de lämnat Sverige.

8. Hur lång tid tog projektet?

Ungefär ett år från att vi bestämde oss för att verkligen få tag på och söka upp riktiga förstahandskällor: offer, hallickar, sexköpare mfl.

9. Har projektet fått några konkreta följder

GP avslöjade att Sverige inte alls bryr sig om hur det går med flickor och kvinnor som fallit offer för människohandel i vårt land. Vi avslöjade att ingen har koll på hur det går för dem, ingen har ansvar och ingen uppföljning görs. Vi avslöjade ett slags utpressningssituation, där Sverige utövar utpressning mot ett brottsoffer. De som inte ställer upp för svensk polis har heller inte rätt till ersättning och hjälp. Efter publiceringen hörde mängder med läsare av sig, myndigheterna ordnade utbildningsdagar om människohandel, och åtminstone i något enstaka fall tycks det nu som utlovade skadestånd också betalas.

10. Vilka reaktioner har ni fått från myndigheter och kollegor?

Reportern Johanna Bäckström Lerneby har deltagit vid utbildning av tjänstemän från länsstyrelsen, polis och socialtjänst. Riksdagen har debatterat kravet på översättning av domar i människohandelsmål, så att offren skall kunna få vetskap om vilka rättigheter de har. Även skadestandsfrågan har diskuterats på regeringsnivå. Delar av materialet användes som underlag för en utställning om Trafficking på Världskulturmuseet.

11. Har projektet anmälts till PO, granskningsnämnden eller annan instans?

Nej.